

DORIVOR ROZMARIN O'SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI VA UNING TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI.

Eshchanov Jo'shqin Yusupbay o'g'li
Toshkent Davlat Agrar Universiteti,
Dorivor o'simliklar kafedrası magistranti
Amanova Mavluda Mustafaqulovna
Toshkent Davlat Agrar Universiteti,
Dorivor o'simliklar kafedrası dosenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada bibariya o'simlikining (Rozmarin) dorivor xususiyatlari va uning tibbiyotda qo'llanilishi o'rganiladi. U mavjud adabiyotlarni batafsil tahlil qilishni o'z ichiga oladi, uning dorivor xususiyatlarini o'rganish uchun ishlatiladigan turli usullarni muhokama qiladi, muhim natijalarni beradi va kelajakdagi tadqiqotlar uchun xulosalar va takliflar beradi.

Kalit so'zlar: bibariya, Rozmarin , dorivor xususiyatlari, efir moylari, antioksidantlar, yallig'lanishga qarshi, mikroblarga qarshi, kognitiv funktsiya, an'anaviy tibbiyot.

Bibariya (Rozmarin) - Lamiaceae oilasiga mansub ko'p yillik o't, odatda aromatik xususiyatlari uchun oshpazlik amaliyotida ishlatiladi. Pazandachilikdan tashqari, bibariya qadim zamonlardan beri dorivor xususiyatlari bilan hurmatga sazovor bo'lgan. Ushbu maqola rozmarinning dorivor afzalliklarini o'rganib chiqadi, uning terapevtik salohiyati va zamonaviy tibbiyotda qo'llanilishini ta'kidlaydi.

Bibariya dorivor xususiyatlari keng o'rganilgan. Tadqiqotning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

Antioksidant xususiyatlari: bibariya kuchli antioksidant faolligi bilan mashhur bo'lgan polifenol va flavonoidlarga boy. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bu birikmalar erkin radikallarni zararsizlantirishi, oksidlovchi stressni kamaytirishi va surunkali kasalliklar xavfini kamaytirishi mumkin.

Yallig'lanishga qarshi ta'sir: bibariya yallig'lanishga qarshi xususiyatlari uning karnoz kislotalari va rozmarin kislotalari kabi bioaktiv birikmalariga bog'liq. Ushbu birikmalar yallig'lanishga qarshi fermentlar va sitokinlarni inhibe qiladi, bu yallig'lanish kasalliklarini davolashda potentsial foyda keltiradi.

Antimikrobiyal faollik: bibariya efir moyi bakteriyalar, zamburug'lar va viruslarni o'z ichiga olgan bir qator patogenlarga qarshi mikroblarga qarshi ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Ushbu xususiyat uni tabiiy konservantlar va infeksiyalarni davolashning muqobil usullarini ishlab chiqishga nomzod qiladi.

Kognitiv funktsiya: bibariya an'anaviy ravishda xotira va kognitiv ko'rsatkichlarni yaxshilash uchun ishlatilgan. So'nggi tadqiqotlar bu da'volarni qo'llab-quvvatlaydi, bu bibariya birikmalari kognitiv funktsiyani yaxshilashi va neyrodegenerativ kasalliklardan himoya qilishi mumkinligini ko'rsatadi.

Bibariya dorivor xususiyatlarini o'rganish uchun quyidagi usullar qo'llanilgan:

Adabiyotlarni ko'rib chiqish: rosemayning dorivor xususiyatlari bo'yicha mavjud tadqiqotlar PubMed, Scopus va Google Scholar kabi ma'lumotlar bazalari yordamida o'tkazildi.

Ekstraksiya va tahlil: bibariya ekstraktlari bug ' distillash va erituvchi ekstraksiya kabi usullar yordamida olingan. Ushbu ekstraktlarning kimyoviy tarkibi gaz xromatografiyasi-Mass-spektrometriya (GC-MS) va yuqori samarali suyuqlik xromatografiyasi (HPLC) kabi usullar yordamida tahlil qilindi.

Rozmarindan qadim zamonlarda dorivor vosita sifatida foydalanishgan. Uning foydali xususiyatlari to' g' risida har bir xalqda turlicha qarashlar bo' lgan: Rimliklar uni xotirani yaxshilaydi deb hisoblashsa, Greklar o' simlik yordamida yaralarni davolashgan, Xitoyliklar esa uning yordamida bosh og' rig' idan xalos bo' lganlar.

Hozirgi paytga kelib olimlarimiz rozmarin bilan bog' liq ilmiy ishlar olib borishib quyidagi xususiyatlarini o' rganishgan. Rozmarin o' zida juda ko' p miqdordagi efir moylarini, A va C guruh vitaminlarini, kaliy, kalsiy va natriyni saqlaydi[2]. O'simlikning yer ustki barglari va yosh poyalaridan tayyorlangan damlama va spirdagi eritmaları (nastoykasi) bosh og'rig'ida oshqozon – ichak kasalliklari, shamollashda, ayollarda uchraydigan ayrim xastaliklarni davolashda ijobiy naf beradi. Shu bilan birga organizmni tetiklashtirib, quvvat bag' ishlash xususiyatiga ham ega. Barglarida o' ziga xos hid va ta'm berganligi sababli rozmarin go' shtli mahsulotlarni pishirishda va ularni uzoq vaqt saqlashda hamda ziravor sifatida ham qo' llaniladi. Konditer mahsulotlariga qo'shib tayyorlanganda o' ziga xos ta' m va maza beradi. O' simlik qish mavsumida ham barglarini to' kmasligi va o' ziga xos hid tarqatib turishini hisobga olgan xolda u bog' va xiyobonlar, hovli va dam olish maskanlarida manzarali buta sifatida ham o'stiriladi. [3, 14, 18]

Rozmarinning shifobaxshlik xususiyatlari:

qorin va muskullar og' rig' ida yordam beradi;
revmatizm, radikulit va fibromialgiyada yordam beradi; s

pazmda yordam beradi;

oshqozon buzilganida ham yordam beradi;

qon bosimi oshishini oldini oladi;

mikrob va zamburug' larga qarshi kurashadi;

antioksidant vositasini bajarib, miyadagi qarilik belgilari paydo bo' lishini sustlashtiradi.

Rozmarinning salbiy jixatlari: Rozmarin ziravor sifatida kam miqdorda ovqatlarga, choy va limonadlarga solishga yaxshi bo'lib, me'yordan ortiq iste'mol qilinganda esa, ovqat hazm qilish muammolarining kelib chiqishiga, bosh og'rig'iga va qon bosimining ko'tarilishiga sababchi bo'lishi mumkin.

Quyidagi insonlar esa undan juda kam miqdorda iste'mol qilishlari kerak: homilador ayollar; kron kasalligi, oshqozon yarasi va qorin sanchishi kasalliklaridan aziyat chekuvchi insonlarga; gipertoniya kasalligiga duchor bo'lgan kishilarga salbiy tasir ko'rsatadi.

Topilmalar bibariya dorivor salohiyatini ta'kidlaydi. Uning antioksidant va yallig'lanishga qarshi xususiyatlaridan surunkali kasalliklar va yallig'lanish kasalliklarini davolash usullarini ishlab chiqish uchun foydalanish mumkin. Bibariya efir moyining mikroblarga qarshi faolligi tabiiy konservantlarni qo'llash uchun imkoniyatlar yaratadi. Bundan tashqari, bibariya kognitiv kuchaytiruvchi ta'siri neyrodegenerativ kasalliklar uchun yangi davolash usullariga olib kelishi mumkin.

Shu bilan birga, ushbu ta'sirlarning mexanizmlarini to'liq tushunish va terapevtik dasturlar uchun maqbul dozalar va etkazib berish usullarini aniqlash uchun qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish kerak. Klinik sinovlar inson populyatsiyalarida bibariya samaradorligi va xavfsizligini tekshirish uchun juda muhimdir.

Xulosalar

Bibariya antioksidant, yallig'lanishga qarshi, mikroblarga qarshi va kognitiv ta'sir ko'rsatadigan bir qator dorivor xususiyatlarni namoyish etadi. Bu xususiyatlar uni an'anaviy va zamonaviy tibbiyotda qimmatli o'tga aylantiradi. Kelajakdagi tadqiqotlar klinik tadqiqotlar, standartlashtirilgan ekstraksiya usullari va bibariya asosidagi terapevtik mahsulotlarni ishlab chiqishga qaratilishi kerak.

Klinik sinovlar: turli xil sog'liq sharoitlarini davolashda bibariya samaradorligi va xavfsizligini baholash uchun yaxshi ishlab chiqilgan klinik sinovlarni o'tkazish.

Standartlashtirish: bibariya asosidagi mahsulotlarning mustahkamligi va kuchini ta'minlash uchun standartlashtirilgan ekstraksiya va shakllantirish usullarini ishlab chiqish.

Mexanik tadqiqotlar: rozmarinning terapevtik salohiyatini yaxshiroq tushunish uchun uning dorivor xususiyatlari asosidagi molekulyar mexanizmlarni o'rganing.

Mahsulotni ishlab chiqish: tabiiy konservantlar, yallig'lanishga qarshi vositalar va kognitiv kuchaytirgichlar sifatida foydalanish uchun bibariya asosidagi mahsulotlarni ishlab chiqishni o'rganing.

Jamoatchilik xabardorligi: ta'lim kampaniyalari va sog'liqni saqlash va sog'lomlashtirish dasturlariga qo'shilish orqali bibariya dorivor foydalari to'g'risida jamoatchilik xabardorligini oshirish.

Ushbu sohalarda tadqiqotlar va ishlanmalarni rivojlantirish orqali bibariya sog'liqni saqlash natijalarini yaxshilash va hayot sifatini yaxshilash uchun samarali ishlatilishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Ataboyeva X.N., Xudayqulov J.B., O'simlikshunoslik. Toshkent 2018.
2. Белолопов И. В. Краткие итоги первичной интродукции растений природной флоры Средней Азии в Ботаническом саду // Интродукция и акклиматизация растений: Сб. науч. тр. – Ташкент
3. Xolmatov H.X, Ahmedov O'.A. Farmakognoziya. Toshkent 1995
4. Turdaliev, A. T., Darmonov, D. Y., Teshaboyev, N. I., Saminov, A. A., & Abdurakhmonova, M. A. (2022, July). Influence of irrigation with salty water on the composition of absorbed bases of hydromorphic structure of soil. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1068, No. 1, p. 012047). IOP Publishing.
5. Saminov A.A.O' g' li, Nasriddinova D.K.Qizi., Zanjabil o' simligini ochiq maydonlarda yetishtirish texnologiyasi //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. D3. – С. 26-30.
6. Эшпулатов Ш.Я., Тешабоев Н.И., Мамадалиев М.З.У. Евразийский Союз Ученых, 2021 Интродукция, свойства и выращивание лекарственного растение стевия в условиях ферганского долины
7. Mukhtarovna, N.R., Alimardon ugli S.A., and Botiraliyevich U.N., "Features of treatment of winter wheat seeds by different processors." International Engineering Journal For Research & Development 6 (2021): 3-3.
8. Anvarjonovich D.Q., Saminov A.A., Xusanboyev G'.A., The importance of fungicides and stimulants in preparing seed grains First page : (415) Last page : (419) Article DOI : 10.5958/2278-4853.2021.00272.X
9. Teshaboyev, N., Abduraximova, M., Eshpulatov, A., & Mahkamova, D. (2021, July). Ecological culture is a demand of today. In Конференции